

LIETUVOS RESPUBLIKOS VERTYBINIŲ POPIERIŲ KOMISIJA

IŠAIŠKINIMAS DĖL KLIENTO PAVEDIMO APIMTIES SUDARANT SANDORIUS DĖL FINANSINIŲ PRIEMONIŲ UŽ REGULIUOJAMOS RINKOS AR DAUGIAŠALĖS PREKYBOS SISTEMOS RIBŲ

2009-07-09 Nr. 13K-4

Vertybinių popierių komisija (toliau – Komisija), vadovaudamasi Finansinių priemonių rinkų įstatymo (Žin. 2007, Nr. X-1024) 71 str. 2 d. 2 p., atsižvelgdama į gautus rinkos dalyvių paklausimus, taip pat į tai, kad praktikoje finansų maklerio įmonei (toliau – FMĮ) pateikto kliento pavedimo suteikiamų teisių apimtis traktuojama nevienodai, ir siekdama suvienodinti taikytinų teisės aktų reikalavimų įgyvendinimo praktiką, teikia šį išaiškinimą.

FMĮ, gavusi kliento pavedimą sudaryti sandorį dėl finansinių priemonių, įtrauktų į prekybą reguliuojamoje rinkoje, turi teisę jį vykdyti reguliuojamoje rinkoje, daugiašalėje prekybos sistemoje (toliau – DPS) arba už jų ribų.

Pavedimo vykdymo reguliuojamoje rinkoje ar DPS tvarka yra detalai reglamentuota teisės aktuose bei reguliuojamos rinkos ar DPS operatoriaus nustatytoje taisyklėse. Klientų pavedimai reguliuojamoje rinkoje ar DPS vykdomi tiksliai laikantis teisės aktuose ir FMĮ vidaus dokumentuose nustatytos tvarkos, todėl jiems vykdyti pakankama asmens valios sudaryti atitinkamą sandorį išraiška yra FMĮ pateiktas kliento pavedimas.

Pavedimų vykdymas už reguliuojamos rinkos ar DPS ribų yra galimas, kai tokią galimybę FMĮ, vadovaudamasi Finansinių priemonių rinkų įstatymo (toliau – FPRĮ) 24 str. 5 d., numato savo pavedimų vykdymo politikoje. Be to, apie šią galimybę FMĮ klientui privalo pranešti papildomai, prieš pradėdama vykdyti kliento pavedimą už reguliuojamos rinkos ar DPS ribų, ir gauti aiškų išankstinį kliento sutikimą, kuris gali būti tiek bendro pobūdžio, tiek gaunamas atskirai dėl kiekvieno sandorio. Šiuo atveju tarp FMĮ ir jos kliento susidaro sutartiniai teisiniai santykiai, reguliuojami bendrųjų Civilinio kodekso (toliau – CK) normų. CK 6.156 str. 3 d. nustatyta, kad šalys turi teisę sudaryti sutartį, turinčią kelių sutarčių elementų. Tokiai sutarčiai atitinkamai turėtų būti taikomos atskirų sutarčių rūšis reglamentuojančios normos, jeigu ko kita nenumato šalių susitarimas arba tai neprieštarauja pačios sutarties esmei.

Esamos teisinės bazės ir bendrųjų civilinės teisės principų analizė leidžia teigti, kad FMĮ turi teisę už reguliuojamos rinkos ar DPS ribų kliento vardu sudaryti finansinių priemonių pirkimo–pardavimo sutartis remdamasi kliento pavedimu, kuris tokiu atveju galėtų būti laikomas ir kliento duotu įgaliojimu sudaryti sandorį jo vardu. Svarbu pasakyti, kad, vykdydama kliento pavedimą, FMĮ jam atstovauja komiso pagrindais – įsipareigoja kliento pavedimu sudaryti vieną ar kelis sandorius savo vardu, bet kliento lėšomis. Pabrėžtina, kad šiems tarp šalių egzistuojantiems teisiniams santykiams sandorio sudarymo vieta (t. y. reguliuojama rinka, DPS, už reguliuojamos rinkos sudaromas sandoris ar pan.) neturėtų daryti įtakos.

Sprendžiant, ar kliento duotas pavedimas gali būti prilyginamas įgaliojimui, svarbu atsižvelgti į šio dokumento formą ir turinį. Remiantis CK 6.156 str. 3 d., jis turėtų atitikti tiek pavedimui, tiek įgaliojimui keliamus

reikalavimus. Tarkime, dviejų FMĮ klientams pateikus priešpriešinius pavedimus dėl finansinių priemonių pirkimo ir (ar) pardavimo, tačiau reguliuojamoje rinkoje nesant tinkamos pasiūlos ir (ar) paklausos, įmonės, veikdamos klientų pavedimų pagrindu, galėtų pasirašyti pirkimo ir (ar) pardavimo sutartį už reguliuojamos rinkos ribų. Šiuo atveju svarbu, kad tokio sandorio sudarymo tvarka būtų išsamiai ir griežtai reglamentuota FMĮ vidaus dokumentuose, o pati įmonė prisiimtų visas teisės aktuose nustatytas informacijos atskleidimo pareigas, kylančias sudarius atitinkamą sandorį reguliuojamoje rinkoje.

Toks esamo teisinio reguliavimo aiškinimas atitinka vieną iš pagrindinių FPRĮ principų – reikalavimą, kad klientų pavedimai būtų vykdomi geriausiomis klientui sąlygomis ir jo interesais (FPRĮ 22 str. 1 d.). Šis principas detalizuojamas FPRĮ 24 str. 1 d., kurioje yra nustatyta, kad FMĮ, vykdydama kliento pavedimą, privalo veikti taip, kad būtų pasiektas geriausias įmanomas rezultatas klientui, atsižvelgiant į finansinių priemonių **kainą**, pavedimo vykdymo **išlaidas**, **greitį** ir kitas svarbias aplinkybes. Reikalavimas, kad FMĮ, be jau pateikto kliento pavedimo, dar gautų ir papildomą kliento įgaliojimą sudaryti sandorį už reguliuojamos rinkos ar DPS ribų, nepagrįstai ap sunkintų FMĮ vykdomą investicinių paslaugų teikimo veiklą, sumažintų pavedimų vykdymo greitį ir trukdytų klientų pavedimus vykdyti siekiant geriausio įmanomo rezultato klientui.

[vertinant galimybę kliento pateiktą pavedimą tam tikrais atvejais prilyginti įgaliojimui, atkreiptinas dėmesys į su tuo susijusią FMĮ teisę – gavus priešpriešinius dviejų klientų pavedimus, jų pagrindu atlikti finansinių priemonių ir pinigų pervedimus klientų sąskaitose nesudarant atskiros finansinių priemonių pirkimo–pardavimo sutarties.

FPRĮ 3 str. 7 d. nustatyta, kad finansų maklerio įmone yra laikomas juridinis asmuo, kurio nuolatinė veikla yra profesionalus vienos ar kelių investicinių paslaugų teikimas tretiesiems asmenims ir (arba) profesionalus vienos ar kelių investicinės veiklos rūšių vykdymas. To paties straipsnio 13 dalyje yra pateikiamas baigtinis sąrašas investicinių paslaugų, kurias teikti turi teisę FMĮ. FMĮ, be kita ko, turi teisę priimti ir perduoti pavedimus bei vykdyti pavedimus klientų sąskaita. Pavedimų vykdymu klientų sąskaita laikomas pavedimų perdavimas į prekybos finansinėmis priemonėmis platformą, kur, esant tinkamai paklausai, pasiūlai ir kainai, sudaromas finansinių priemonių pirkimo–pardavimo sandoris. Tuo tarpu sudarant sandorį už reguliuojamos rinkos ar DPS ribų, atsiranda civilinės teisės reguliuojami sutartiniai teisiniai santykiai ir pagrindinis teisinę galią turintis dokumentas, liudijantis kliento valios realizavimo faktą ir finansinių priemonių nuosavybės teisės pasikeitimą, yra pirkimo–pardavimo sutartis.

CK 6.159 str. nustatyta, kad sutarties elementai, kurių pakanka jai galioti, yra veiksmų šalių susitarimas, o įstatymų nustatytais atvejais – ir sutarties forma. Tuo tarpu CK 6.162 str. detalizuojama, kad sutartis sudaroma pateikiant pasiūlymą (oferta) ir priimant pasiūlymą (akceptas) arba kitais šalių susitarimą pakankamai įrodančiais veiksmais. Pasiūlymas sudaryti sutartį laikomas oferta, jei jis pakankamai apibūdintas ir išreiškia oferento ketinimą būti sutarties saistomam ir įsipareigojančiam akcepto atveju (atitinka kliento pavedimui keliamus reikalavimus). Akceptu laikomas akceptanto pareiškimas arba **kitoks elgesys, kuriuo pareiškiamas ofertos priėmimas** (CK 6.174 str.). Klientų pateikti pavedimai, savo forma ir turiniu atitinkantys išvardytas sąlygas, laikytini pakankama jų valios sudaryti sandorį išraiška, kuri CK prasme gali būti prilyginta ofertai. Specialieji finansinių priemonių rinkas reglamentuojantys įstatymai nenustato specialios sutarties formos už reguliuojamos rinkos ar DPS ribų sudaromiems sandoriams. FMĮ galėtų „suderinti“ priešpriešinius savo klientų pavedimus ir jų pagrindu atlikti finansinių priemonių ir pinigų pervedimus klientų sąskaitose be atskiros pirkimo–pardavimo sutarties su sąlyga, kad būtų tenkinami atitinkami reikalavimai:

- siūloma pavedimų „suderinimo“ procedūra ir šalių pareigų įvykdymo, atsiskaitymo terminai turi būti išsamiai ir aiškiai reglamentuoti FMĮ pavedimų vykdymo politikoje, su kuria klientas supažindinamas prieš teikiant paslaugas;
- turi būti tinkamai vykdoma klientų teikiamų pavedimų registracija;
- FMĮ turi laikytis visų FPRĮ 24 str. reikalavimų ir pareigos vykdyti klientų pavedimus geriausiomis klientams sąlygomis (angl. *best execution*);

- FMĮ savo veiklą turi organizuoti taip, kad būtų išvengta FPRĮ 62 str. nustatyto draudimo naudoti viešai neatskleista informacija pažeidimo. Remiantis FPRĮ 3 str. 40 d., pavedimus dėl finansinių priemonių vykdančių asmenų atžvilgiu viešai neatskleista informacija taip pat yra laikoma kliento suteikta su jo pavedimais susijusi tikslaus pobūdžio informacija, kurios atskleidimas gali turėti didelę įtaką šių finansinių priemonių ar su jomis susijusių išvestinių priemonių kainai.

Reikia pabrėžti, kad pirmiau nurodyta tvarka taikytina įprastiems pavedimams, tačiau tam tikrais atvejais, t. y. tada, kai kliento pavedime numatytos specifinės jo įvykdymo sąlygos, sandorių sudaryti be pirkimo–pardavimo sutarties negalima net ir tinkamai įgyvendinus visus pirmiau nurodytus reikalavimus.

Komisijos pirmininkė

Vilija Nausėdaitė